

Ľudové rozprávky 3 (Pamodaj šťastia lavička) :

Pamodaj šťastia lavička

Mal raz jeden vdovec dcéru. A táto často chodievala do susedov, či to na priadky, či s inakšou robotou, ako to dievčatá chodievajú. Bo u susedov mala dobrú kamarátku a tiež vdovicinu dcéru. Nedbala na to nič, čo ľudia o jej kamarátkinej matke hovorili, že je ježibaba. A táto vždy pekne ukazovala sa k nej; tak zaobchodila i s ňou, akokoľvek aj s vlastnou dievkou. Či to postruhníkov napiekla, či čo takého v dome mala, vždy obom dievčatám rovnako z toho nadelila. I vaše dievča si veru ju tak pokladalo, ako čo by mu vlastnou matkou bola.

Raz ako tak prišla na priadky, sadli si obe dievčatá pod praslice a priadli. Ježibaba, ako čo by to naozaj nemyslela, klipla bokom na dievčatá a preriekla:

„Ej, čiže by pristalo sa vám, deti moje, v jednom dome bývať, vždy takto vovedne si sedávať. No, tak ste mi už teraz ako dve sestričky! A veď by si ty, susedka moja,“ hovorila ďalej, „mohla otcovi a Čo len tak z boku nadštrknúť, že by veru zišla sa mu aj pomoc v dome. Ach, a vám by vedno tak dobre bolo, že len no!“ Mladá susedka nič neriekla, ale v sebe si myslela, že by to veru dobre bolo.

A keď prišla domov, hovorila si otcovi:

„Otec, veď vy by ste mohli oženiť sa; veru zišla by sa vám pomoc a mne, sirote, mať; veru pristala by som aj na dobrej macoche. Mohli by ste si vziať našu susedu; tá mi je vždy taká dobrá!“

„Ach, dievka moja,“ povedal otec, „o nasej susede hovoria ľudia, že je striga; nuž akáže by ti to bola macocha?“

„Len si vy ju vezmite, veru mi to dobrá bude; veď to ľudia dosť všeličoho natárajú, aj Čo je nie pravda.“

A zaobchodila si pekne toho otca, kým len nezobral sa s tou susedou. Ale čo tu nestalo sa? Ešte ani svadba dobre neodstala, už macocha začala pastorkyňu namietaať a namietala ju tak, že to ani niet vypovedanej veci. Do roboty ju popchla do každej a mozoliť jej dala od rána do večera. A potom ešte ani jesť, ako by svedčalo sa; na jeden čriepok so psíkom jej tam akési poplaky oddielala, posúšky jej z popola pekávala; a Šaty len také odmetky oddelila pre ňu, čo už jej dievka nosiť nemohla. Ej, ale preto, neboj sa, že by ti vlastnej dcéruške bola ukrivdila! Táto chodila vystrojená ako páva a mastných postruhníkov alebo sladkých lakôt mávala vždy plné vrecká. A pritom nebola lepšia ako jej mať. Zavše prišla ku pastorkyni a tam, kde táto mozolila sa, vyškierala sa jej taká strojná a sýta:

„Či vidíš, aké ja mám pekné šály, a ty nič, iba handry! Či vidíš, aké ja jem dobré postruhníky; ale ti nedám – čuč tebe!“

To by nebola sponazdala sa od dakedajšej dobrej kamarátky. Neborka pastorkyňa! Zavše len rozplakala sa už potom, dobre že nepuklo sa v nej srdiečko od žiaľu. Šla tam k jednej studničke a pri tej vynariekala sa.

Raz ako pri tej studničke plakala, zazrel ju tam otec.

„Vidíš, dievka moja,“ preriekol k nej, „dobre som tí povedal, že ti to nebude dobrá macocha. Ale je už raz tak. Už teraz len trp, kým pánboh aj toto všetko nepremenil!“

„Ach, dobre ste povedali, otec môj! Veď som sa dostala na to, čomu by som nikdy nebola ponazdala sa,“ vravela dcéra. „Ale si ja aj v tom pomôžem. Tajdem radšej do sveta, hľadať si dáku službu.“

„A veď, keď aj sama tak myslíš, vyber sa,“ povie na to otec.

Vyberala sa teda. Pýtala si od macochy, aby ju vypravila z domu, ako svedčí sa. Táto iba zobidovala sa na ňu, že ako ju vypraviť, že čo ešte chce, či nemá dobré šaty na sebe, či nemá ruky, aby si dač vyrobila. I nedala a nedala jej nič, iba tie handry, čo dosiaľ mala. A potom jej tam ešte dakolko postruhníkov s popolom ušúfala. Takto odišla a šla, kade ju dve oči viedli.

Ako tak šla, prišla k jednej lavičke na vode. „Pamodaj šťastia, lavička!“ poklonila sa pocestná.

Pamodaj aj tebe, dievčička!“ zaďakovala jej lavička. „Kdeže ideš, kde?“ „Idem si hľadať službičku.“

„Ach, preložže ma, prelož na druhý bok,“ prosila lavička. „Ľudia už od rokov chodia mi len po tomto jednom boku a žiaden nedomyslí sa prevrátiť ma na druhý bok. Nože ma, no, ty prelož, veru ti budem na dobrej pomoci.“ Dievčička lavičku preložila a šla ďalej. Ako tak šla, prišla k jednému črvavému psíkovi. „Pamodaj šťastia, psíček!“ poklonilo sa dievča. „Pamodaj aj tebe, dievčatko!“ zaďakoval jej psík. „Kdeže ideš, kde?“

„Idem si hľadať službičku.“

„Ach, nože ma ober z týchto červíkov! Už veľa ľudí prešlo stadeto a nikto nezmiloval sa nado mnou. Veru ti budem na dobrej pomoci!“ prosil sa psíček.

A dievča ho pekne občistilo. A keď ho občistilo, pohlo sa ďalej. Nezadlho prišlo k jednej starej hruške.

„Pamodaj šťastia, hruštička!“ poklonilo sa dievča.

„Pamodaj i tebe, dievčička! – Kdeže ideš, kde?“

„Idem si hľadať službičku.“

„Ach, strasže ty zo mňa tie hrušky, straš! Vidiš, že ich už ani udržať nemôžem a nikto ich zo mňa neoberá. Veru ti budem na dobrej pomoci!“ prosila sa hruška.

Pocestná hruštičku aj všetky konáriky na nej dobre poobtriasala, že jej hodne obľahčelo. Potom pobrala sa ďalej a čochvíľa prišla k bujačikovi, ktorý tam pásol sa na peknej zelenej lúčke. „Pamodaj šťastia, bujačik!“ „Pamodaj i tebe, dievčatko! Kdeže ideš, kde?“

„Idem si hľadať službičku.“

„Nože ma, no, z tej lúky vyžeň! Už od rokov pasiem sa tuná a nemá ma kto ani len zavrátiť. Veru tí budem na dobrej pomoci!“ prosil sa jej bujačik.

Bujačika z lúky vyhnala a ponáhľala sa ďalej. Došla k jednej peci, v ktorej ustavične oheň horel.

„Pamodaj šťastia, piecka!“

„Pamodaj i tebe, dievča! Kdeže ideš, kde?“

„Idem si hľadať službičku.“

„Ach, nože ty vyhrab zo mňa ten oheň; už od rokov ma tu páli a nikto mi ho nevyhrabe. Veru ti budem na dobrej pomoci!“

Pri samej peci stálo opreté ohreblo; pocestná bo chytila a ním oheň z pece vyhrabala. Potom si ale posporila ďalej, keď pri toľkých prácach toľko zmeškala sa.

Ale jej tu prišlo už ísť veľkými horami. Ide, ide tými veľkými horami, starými cestami, a tu nikde nič. Naostatok dostala sa predsa do jednej hôrky. V tej hôrke stál osamotený domček. Vnišla dnu. Ale nenašla v ňom nikoho, iba jednu starú ženu. Aj tá vyzerala ako naozajstná ježibaba.

„Pamodaj šťastia, gazdiná!“ pokloní sa babe.

„Pamodaj i tebe, dievčina! – Len kde vybehala si sa ty až sem, kde?“

„Idem si hľadať službičku. A veru ohlásila som sa aj u vás, či by ste ma neprijali?“

„Ej, ba veru ťa prijmem. A vidiš, nič inšieho mi robiť nebudeš, ako týchto jedenást izieb vymetať.“

To si poľahučky každý deň vykonáš. Len či vidiš, za tými je izba dvanásta – do tej mi ani nenakukneš.

„Ako mi rozkážete, tak vám robiť budem,“ povedalo dievča a oddalo sa do roboty, iba čo si z cesty kus oddýchlo. I vymetala ona tých jedenást izieb, vymetala deň po deň; a do tej dvanástej podívať sa, to jej ani na um nezišlo. Naveľa ale predsa divno videlo sa jej, prečo je to, ako je to, že do tej dvanástej ani len nazrieť! Hádala, čo by v nej mohlo byť takého, ale nič nevyhádala. Potom začala premýšľať, ako by dozvedela sa o tom. Naostatok zavzala si do tej dvanástej izby čo len jedným očkom nakuknúť.

Ježibaba odišla raz kdesi do kostola. To bola nasej dievčine voda na mlyn. Keď myslela, že už ježibaba najlepšie sedí si dakde tam v kostole, zahodila metlu do kúta, prikradla sa pomaly k dverám, odchýlila ich len tak, čo jedným očkom mohla dnu nazrieť sa. Tam naprostred izby stáli tri veľké kadičky.

„Ej,“ povedá, „čože to môže byť v tých kadiach?“

Dvere väčšmi roztvorí a vidí: v jednej července, v druhej striebro a v tretej zlato. Už by ju viac nič nebolo zadržalo, ale ako čoby jej dačo bolo pošeplo, skočila do toho zlata a skúpala sa v ňom celá a pozlátila.

„Aspoň,“ vrazil, „budem mať pamiatku.“

Ale si hneď aj pomyslela, že tam viacej nenabudne. I pustila sa v úteky a utekala, ako jej len para stačila.

Dobre, lebo nebárs. Príde tu ježibaba z kostola domov. Chyže nepozametané, na dvanástej dvere roztvorené a

zlata plno po zemi narozlievaného. Už vedela, koľko bilo. Schytila železné hrebienky, sadla na trlicu a hybaj-hajde za ňou!

Bola by ju hneď pri tej peci pekne rúče dochytila. Ale piecka prepustila dievčinu. A keď ježibaba dochádzala, rozvalila sa pec a vykydla všetok oheň na babu. A bolo toho už zase hodne nahoreného! Ježibabe trlica na prach zhorela, sama len tak omdlievala od horúčosti, aj popálila sa veľmi. Naše pozlátené dievča odbehlo na ďalekom.

Ježibaba musela už nohy vziať na plecيا. Ale jednak ju pri bujačikovi zase doháňala a plúhavo vyvolávala za ňou:

„Ty taká a taká, počkaj, zdriapem z teba tými hrebienkami tú pozlátku!“

Ale bujačik dievčinu prepustil a oddal sa rohami do baby. Zahnal ju, bohviekde v stranu.

Naše dievča prebehlo zase hodný kus cesty. Ale pri hruške bola ježibaba zas len zápät za ňou. Tu hruška zvalila sa na ježibabu a len stoľko, že ju nezadlávila.

Kým tá morcovala sa spod tej hrušky, bola dievčina už pri samom psíkovi.

„Ach, psíček môj, pomáhaj mi!“ zvolala dievčina. A mala času ponúknuť ho, bo ježibaba už tam za ňou! Ale psík bol už čerstvý, zdravý. Zaskočil ježibabe cestu, podriapal a dohrýzol ju.

Iba za lavičkou obzrela sa naša dievčina, do tých čias vždy utekala. Dobre, že už bola za vodou. Lebo ježibaba tiež už na lavičku dokračovala. Ale ako kročila, prevalila sa lavička naschvál pod ňou na druhu stranu – a ježibabsko šmyk do vody po samé uši. Začala sa priam topiť, ale ešte vyvolávala za utekajúcou:

„Máš ty času, ty naničhodná opica! Bola by som ja teba dopálila, nebola by ani koža na tebe ostala. Ty, či vidíš, tie hrebienky, ty!“

Ale daromné bolo všetko jej zastrájame a vyhrážanie sa; za vodu nesmela.

Naša zlatá dievčina dochodila už do domu. Ako dochodila, zaspieval kohút na otcovom pánte:

Kukurikú

na pántiku!

Naša kňahňa

domov tiahne.

Pred ňou cink,

za ňou blink!

Ale naša zlatá dievčina dnu nechcela. Bála sa macochy. Šla ona k tej studničke, kde predtým plakávala, a zasadla si tam. Tam ju zazrela macochina dievka a bežala si hneď k materi:

„Mamo, mamo, veď tá z tej služby už prišla, a keby ste vedeli, všetka vám je zlatá!“

„Ale čo ty nepovedáš?!“

„A už vám tá tam sedí pri tej studničke.“

Pribehla k nej macocha hneď. A opica, pretvárila sa a začala ju pekne volať do izby. A to len čo zvedieť chcela, kde bola a kde by aj jej dievka mohla pozlátiť sa tak. Keď pastorkyňa do izby vkročila, len tak zligotalo sa všetko od nej. Tu macocha ešte krajšie

okolo nej, začala ju obzerať zo všetkých strán a vychvaľovať až do neba a svoju dievku haniť a hrešiť: „Tak je to, hľa, tak! Kto do sveta ide, vždy vyslúži si čo to. Ale ty mi nevieš, iba doma dučať. Nože, no, nádobná dievka, vybrala by si sa aj ty z domu, či by voľač z teba bolo?“

„Eh,“ odvrkla jej dievka, „veď ja veru aj pôjdem. Čože by som nešla, len nech mi povie, kade mám ísť.“

Pastorkyňa rozpovedala jej všetko, kade má ísť. – A macocha pre svoju dievku už teraz všetko inak ako predtým. Napiekla jej mastných postručníkov na cestu, kázala jej obliecť si celkom nový oblek a vypravovala si ju na ďalekom; ešte jej aj batôžok sama preniesla. A tá si už len hrdo vykračovala do tej zlatej služby.

Ako si tak vykračuje, príde k tej lavičke. Ani nepokloní sa, ani nič. A keď prosí sa jej lavička, aká je už ušliapaná na ten jeden, aby ju už obrátila na ten druhý bok, iba odvrkne:

„Eh, čo by som tu zapodievala sa s tebou?“ Príde aj k psíkovi, aj ten prosí sa, aby ho občistila, že jej bude na

dobrej pomoci; ale ona maznavá, že s takým pluhavstvom červivým ani babrať sa nebude. Na tú hrušku ani neozrela sa; bujačika ešte zďaleka obišla. Prišla aj k peci a táto bola ešte len teraz celá v plameni. Prosila sa jej preboha, aby jej len nedala zhorieť, že jej ešte bude na dobrej pomoci. Ale ona urobila sa aj hluchou aj nemou. Naostatok prišla aj do tej hôrky, k tomu domčeku. Vníde dnu a ježibabu nájde sedieť za stolom.

„Pamodaj šťastia, gazdiná!“ pokloní sa tu.

„Pamodaj i tebe, dievčina! Kdeže vzala si sa tu, kde?“ privíta ju ježibaba.

„Prišla som, či by ste ma nevzali do služby.“

„Čože by som ťa nevzala? Len či mi budeš mojich jedenásť izieb vymetať. Ale či vieš čo? Tamto do dvanástej nesprobuj ani podívať sa, lebo beda bude tvojej koži!“

„Dobre, gazdiná, dobre. Veď vám ja to dajak len vykonám.“ A s tým usalašila sa hneď ako doma.

Vymetá ona tých jedenásť izieb začas, vymetá. A už ani nemôže dočkať sa, kedy by ježibaba von z domu nohu vytiahla. Raz táto aj odišla preč, do toho kostola. Macochina dievka pod pravo do dvanástej izby, a ako tam to zlato zazrela, skočila do kade a celá celučíčká, tak ako bola, plačkala sa v ňom, že by jej bol mohol vlasy a šaty z neho žmýkať. Taká umáčkaná pod už potom vnohy!

Ježibaba našla zlato po všetkých chyžiach pokvapkané a rozvláčené.

„No, počkaj, klampa! Veď ono odnechce sa tebe!“ zvolala.

Pochytila železné hrebienky a stiahla si na nohy železné čižmy, v ktorých čo krok to na míľu zeme zakročila.

Pribehla dievka k peci. Táto všetok oheň na ňu vychrlila, v ktorom stopilo sa zlato z dobrej polovice. Dobešla k bujačikovi, ten ju začal klať a do cesty stavať sa jej. Spopáckala ju tu ježibaba a driapala z nej zlato hrebienkami. Potom ju pustila a zlato si zbierala. Kým si ho zbierala, pribehla dievka k hruške. Hruška zvalila sa na ňu a pridlávila ju konármi, že ani vymordovať sa nemohla. Baba ju zas dopálila a zdriapala z nej temer všetky šaty. A čože jej spomohlo, hoc ju zas pustila? Skočil jej psík do cesty a driapal ju aj sám. Baba hneď dobehla za ňou a doškriabala na nej holé telo, že krv z neho na všetky strany síkala. Keď macochina dievka naostatok cez lavičku prebehúvala, táto zvrtila sa pod ňou a ona odcupla do vody. Ježibaba ešte aj v tej vode doškriabala ju na posmech.

Horko-ťažko vybráďla z tej vody a taká doškriabaná vliekla sa už len z nohy na nohu. Keď domov dochádzala, zaškrečal kohút na pánťe:

Kukurikú

na pántiku!

Naša kňahňä

domov tiahne.

Pred ňou plúšť,

za ňou ľušť!

Báli sa k materi. Šla teda k tej studničke a tam nariekala:

„Ach, ja nešťastná nešťastnica, veď som si ja vyslúžila, veď som ja pochodila! Len ako ukážem sa ľuďom na oči?!“

Mať si ju zaslúchla. Ale na to nešťastie ani by nebola pomyslela. Nuž pribehla celá vytešená:

„Ach. dievka moja milá, keď si mi len tu! A čože máš okúňať sa mi? Veď už len ukáž aj ty, čo si vyslúžila,“

A tu na nej nič, iba doškriabané telo!

„No veď si mi ho vyslúžila. No, bodaj teba, aby teba, naničhodné dievčisko, tam bolo porantalo, kde si chodila!“

Takto a ešte horšie kliala, že ľudia vybehovali na priedomie, čo to robí sa. Od toho času macocha svoju vlastnú dievku ani vystáť nemohla; bo vedela, že taká doškriabaná Škrata nikdy sa jej ani nevydá.

Po našu ale zlatú dievčinu prišiel si nezadlho bohatý mladý pán. Vypýtal si ju od otca, aj vzal si ju. A bol jej ešte len potom svet!